



# Quiz



Ațel



întreaga  
familie 8+



durata  
30 min



© Fundația Biserici Fortificate, Sibiu, 2026

Planuri biserică: Hermann Fabini, Sibiu

Text: Fundația Biserici Fortificate

Ilustrații Dana&Birk: Joy Katzmarzik, Mainz, Germania

Layout: Fundația Biserici Fortificate

Unde ne găsiți: [www.kirchenburgen.org](http://www.kirchenburgen.org)



# Bună și bine ați venit în Ațel / Hetzeldorf!

Salut!  
Suntem Dana și Birk  
și vă invităm să  
completați acest  
quiz împreună cu noi.  
Veți avea nevoie de  
un instrument de  
scris și de multă  
atenție ;)



Dacă aveți nevoie de ajutor, luați părinții drept tovarăși de explorare, cu siguranță vă veți descurca foarte bine și în echipă.

**HAIDEȚI SĂ ÎNCEPEM! EXPLORARE PLĂCUTĂ!**

# Ce este aceea o biserică fortificată?

O **biserică fortificată** este o biserică înconjurată de **ziduri de apărare, turnuri, bastioane și porți puternice**, care formau o mică cetate.

În aproape fiecare sat săsesc există o **biserică fortificată**, uneori construită chiar în mijlocul satului sau pe un deal din apropiere.

Aceasta era locul unde oamenii se adunau pentru cele mai importante momente din viața lor: **botezuri, nunți și sărbători religioase**. Dar, cu sute de ani în urmă, biserica avea și un alt rol: **în vremuri de pericol, oamenii se refugiau aici pentru a fi în siguranță**.

Biserica se află în **centrul fortificației**, iar fortificația era în **centrul vieții comunității**.

Fiecare biserică-cetate este **unică** și arată cât de **pricepuți și harnici** erau oamenii care au construit-o.



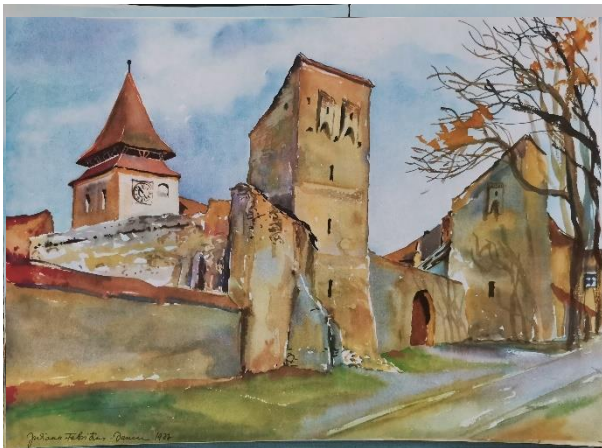
# Ați auzit vreodată de sași?



Haideți să facem o călătorie în timp.

Cu aproape 900 de ani în urmă, Transilvania era parte din regatul Ungariei. Fiind graniță de regat, tărâmul trebuia apărat și atunci regii hotărâsc aducerea pe aceste meleaguri a unui “neam” străin, tocmai din zona Germaniei, Belgiei și Luxemburgului de astăzi.

Odată ajunși aici, ei și-au format și consolidat o nouă identitate, aceea de sași. Au construit orașe și sate cu multă pricepere și meșteșug, fiind foarte harnici și gospodari. Viața în aceste localități era liniștită, dar uneori, liniștea era tulburată de atacuri. Tătarii și turcii au încercat de multe ori să cucerească satele și orașele, jefuind, distrugând și arzând tot ce le stătea în cale.



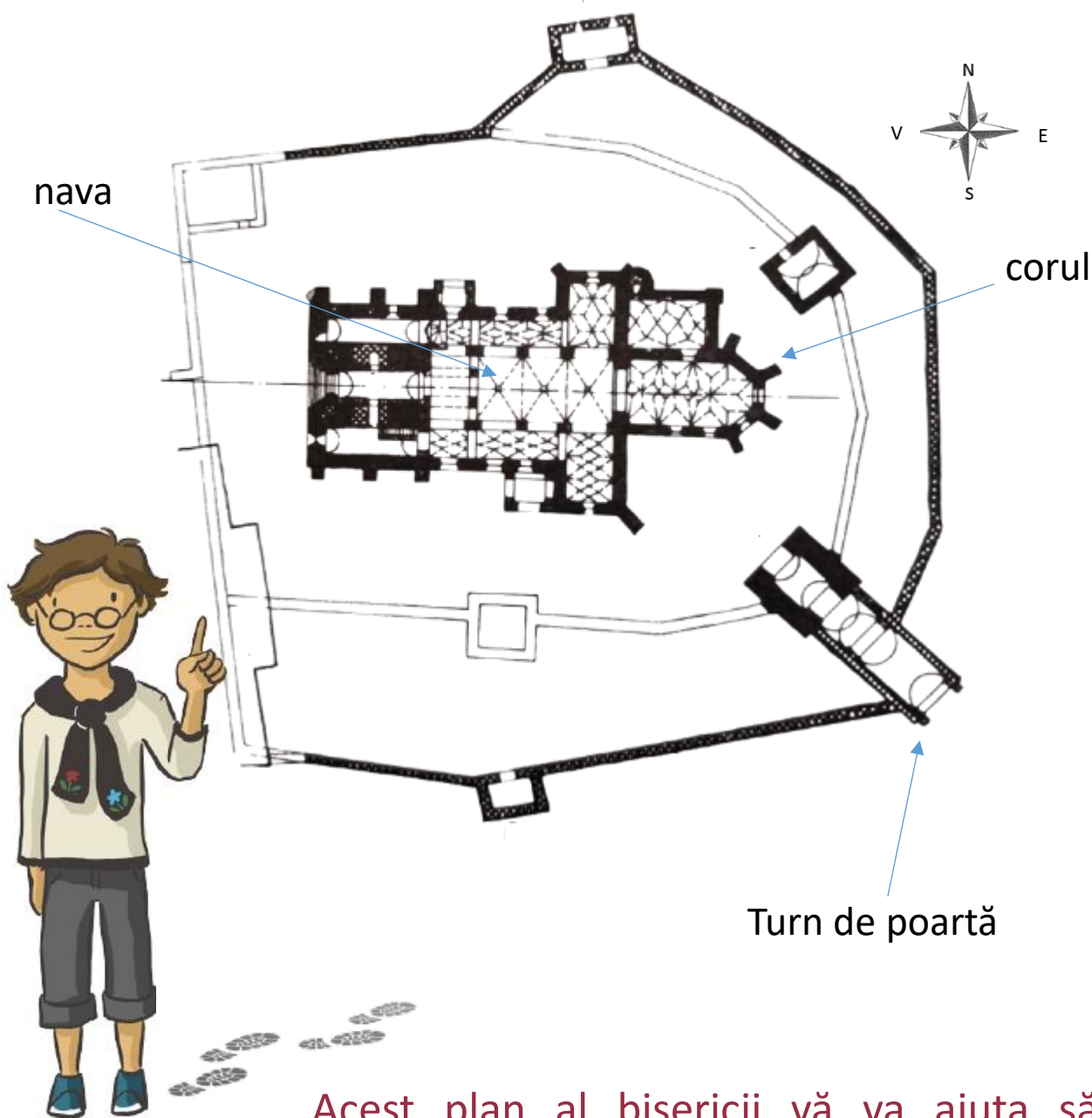
După mai multe atacuri, sașii s-au gândit să își întărească bisericile, ridicând *ziduri* înalte în jurul lor și *turnuri* mărețe cu *guri de tragere* și *drumuri de strajă*.

În interiorul acestor ziduri, oamenii se adăposteau în timpul *asediilor*, împreună cu

animalele, mâncarea și bunurile de valoare. Când atacatorii încercau să pătrundă în fortificație, sătenii se apărau, aruncând apă fiartă, smoală, pietre și chiar stupi plini cu albine!

Astăzi, multe dintre aceste biserici - cetate încă există și pot fi vizitate, păstrând istoria și poveștile acelor vremuri.

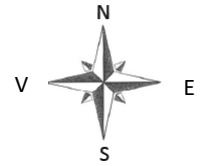
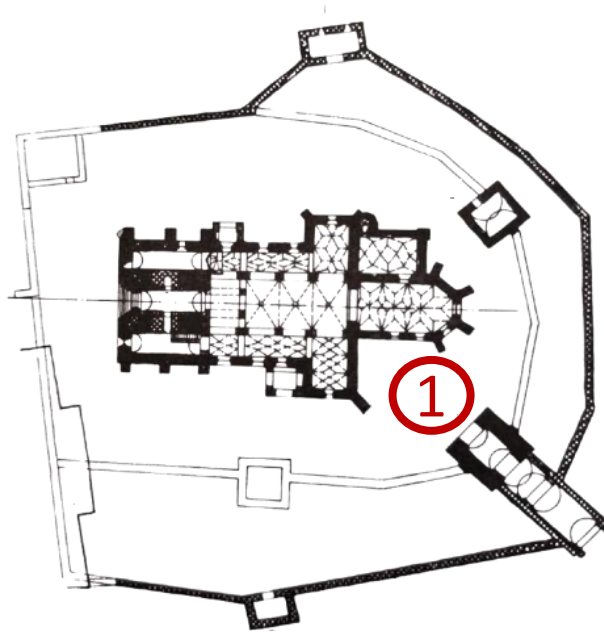
# Ce avem de descoperit în Ațel?



Acest plan al bisericii vă va ajuta să identificați nava și corul bisericii și să vă orientați în funcție de punctele cardinale.

**Biserica fortificată din Ațel** a fost construită în secolul al XIV, în **stil gotic** și cu un turn clopotniță. Pe parcursul secolului al XV-lea a fost fortificată prin adăugarea **zidurilor de apărare**, înălțarea turnului clopotniță, a navei și corului și prin adăugarea de **turnuri de apărare**. Astăzi se mai păstrează turnul de poartă și alte două turnuri în sudul și nord-estul fortificației.

Începem traseul nostru în dreptul turnului de poartă, aflat în SE.



Intrarea în curtea bisericii se făcea prin turnul de poartă, cu un tunel boltit, care era prevăzut cu o **hersă** (grilaj metalic care se cobora pentru a închide intrarea).

Ce rol credeți că avea hersa și intrarea boltită:

Îngreunarea  
pătrunderii  
atacatorilor în  
fortificație

Înfrumusețarea  
fortificației

Nu se cunosc  
motivele  
construirii  
acestora

Ce rol credeți că aveau turnurile?



Permiteau  
străjerilor să vadă  
mai departe în zare

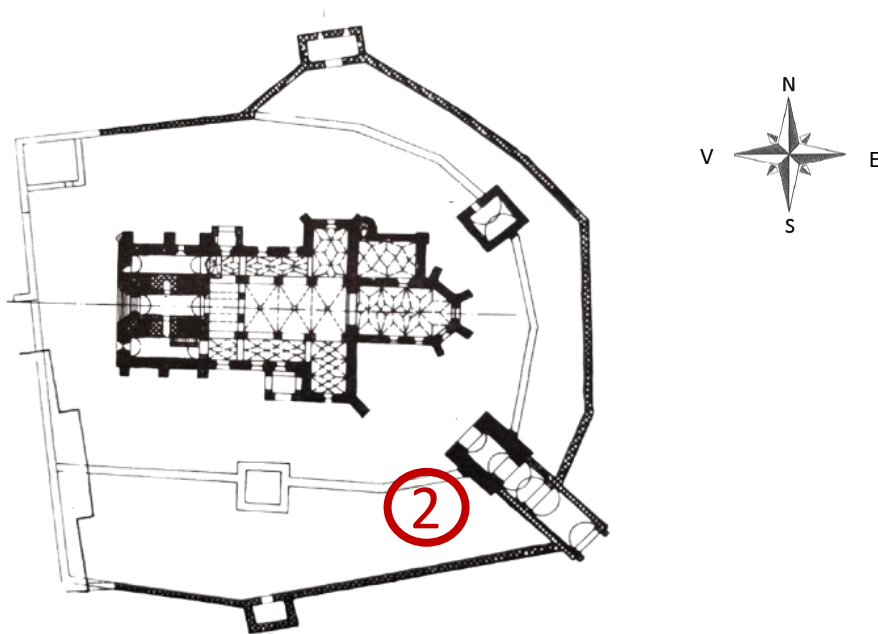
Înfrumusețau  
cetatea

Întăreau zidurile  
de apărare

**Turnurile îndeplineau mai multe funcții într-o biserică – cetate de apărare, de locuire, de depozitare, chiar și spațiu pentru orele de școală pe timp de asediu.**



Priviți spre fațada vestică a turnului e poartă.



Observați o construcție care seamănă cu un mic balcon închis, la nivelul primului etaj al turnului, unde era amenajată o locuință.

Ce rol credeți că avea această construcție?

- Toaletă medievală     Loc pentru observarea inamicilor     Loc de depozitare

Priviți acum acoperișul turnului de poartă, tip pupitru.

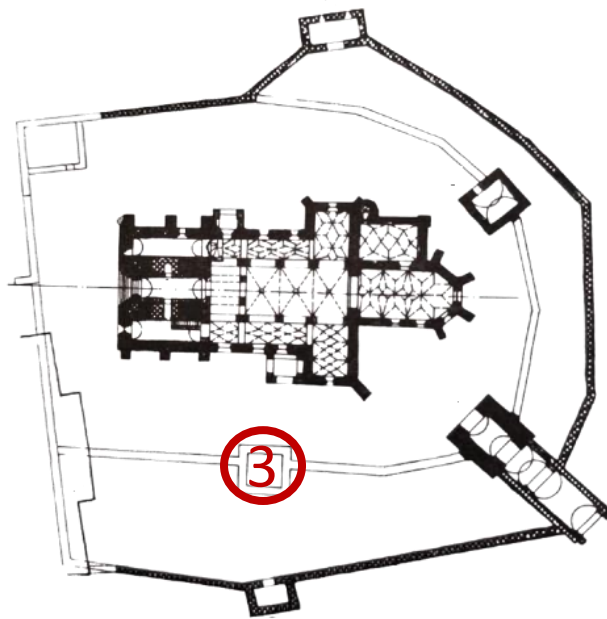
De ce credeți că a fost aleasă forma aceasta de acoperiș pentru turnul de poartă?

- Arăta mai interesant     Este mai greu de distrus de proiectile aruncate din exterior     Era mai greu de incendiat

**Latrina bovindou** era o toaletă din Evul Mediu construită ca un balconaș închis, care ieșea în afara zidului cetății. Tot ce se arunca acolo cădea direct afară, în șanț sau în spațiul exterior cetății.



Întoarceți acum privirea spre latura de sud a bisericii.



Observați niște construcții, în trepte, anexate zidurilor navei și corului. Acestea se numesc **contraforturi**.

Ce rol credeți că aveau **contraforturile**?



estetic



ornamental



de întărire a zidurilor



Câte contraforturi susțin nava și corul bisericii?

Reveniți pe latura de sud a bisericii și priviți turnul clopotniță. Acesta a fost înălțat și prevăzut cu un **drum de strajă** din lemn.

Știți ce înseamnă drum de strajă?



Loc unde stă paznicul cetății

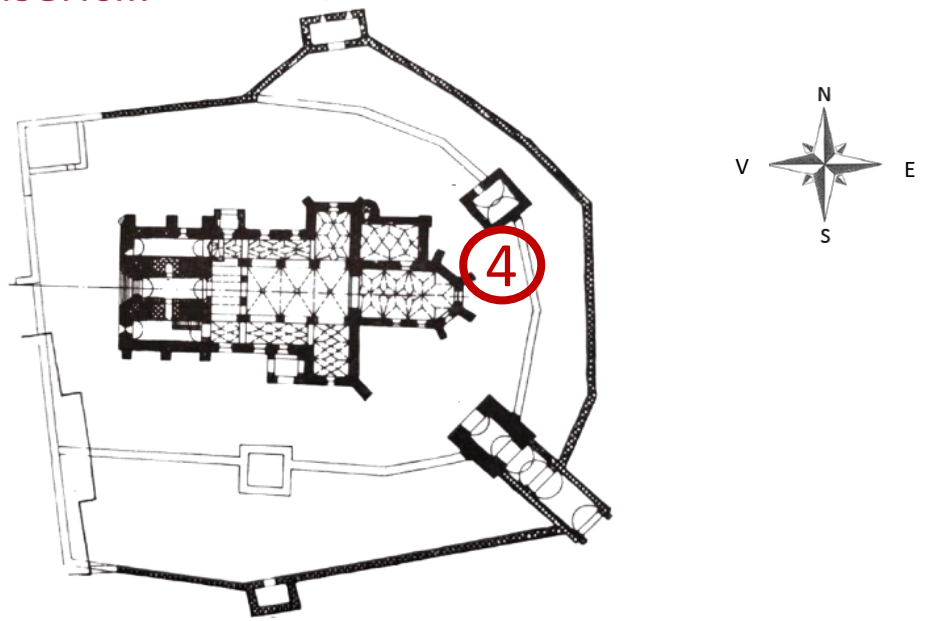


Loc pentru plimbat



Loc pentru dormit

Continuați traseul spre est și opriți-vă în dreptul turnului situat în NE bisericii.



Ce formă are acoperișul acestui turn?

- Coif       Con       Piramidă

Acest turn de apărare întărea prima centură de fortificație, care astăzi nu mai există.

Priviți cu atenție acoperișul turnului. Acesta este acoperit cu țiglă.

Ce tip de țiglă observați pe acoperișul turnului?

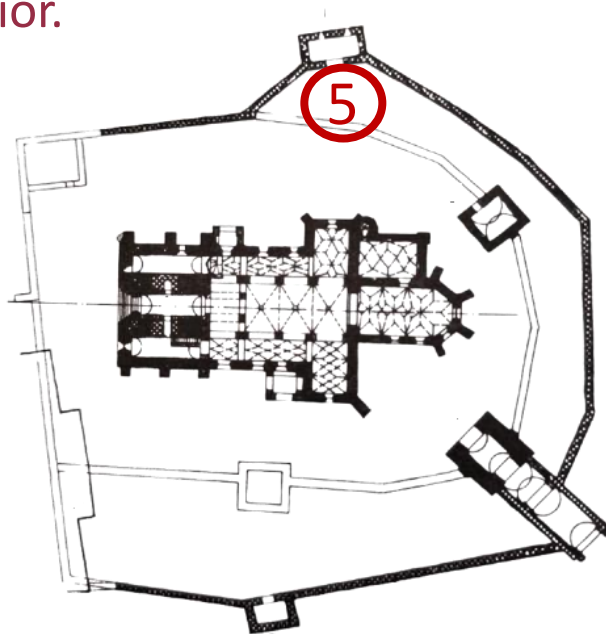


1.    2.    3.

1. Țiglă solzi       2. Țiglă rombică       3. Țiglă coadă de rândunică



Continuați traseul pe latura de nord a bisericii și opriți-vă în dreptul zidului de fortificație, acolo unde acesta iese mai mult în exterior.



Acolo a existat un alt turn de apărare, turnul nordic. Atunci când a fost demolat, s-a descoperit în interiorul acestuia un tunel care făcea legătura cu casa de la numărul 370.



De ce credeți că a existat un tunel între turnul nordic și exteriorul fortificației?



Pentru aprovizionarea fortificației

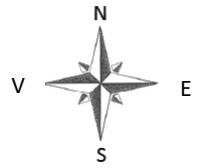
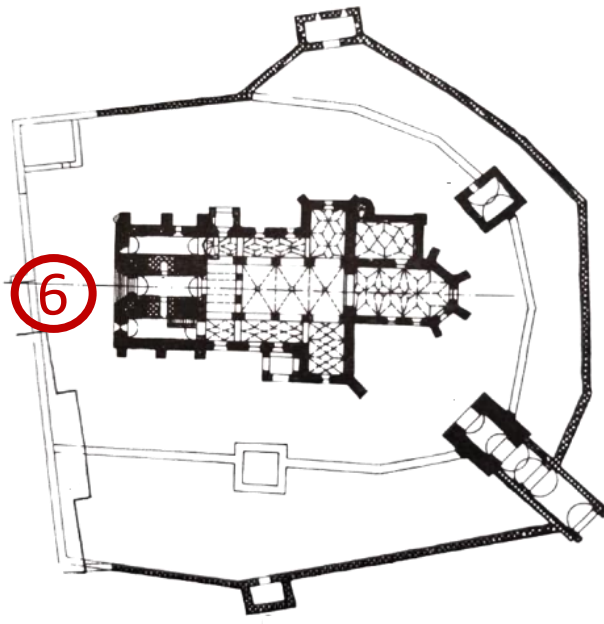


Pentru a evada în cazul în care atacatorii ar fi pătruns în fortificație



Pentru depozitare

Continuați traseul pe latura de nord a bisericii și opriți-vă în dreptul portalului turnului de vest sau turnului clopotniță.



Observați o clădire mare în partea dreaptă. Este școala, construită pe fostul zid de fortificație, după ce acesta și-a pierdut funcția de apărare.

Preotul era și învățător, iar limba de predare în școli a fost latina, până târziu în secolul al XVIII-lea.



Credeți că mergeau cu drag la școală copiii în vremurile acelea?



Cu siguranță!



Cred ca da



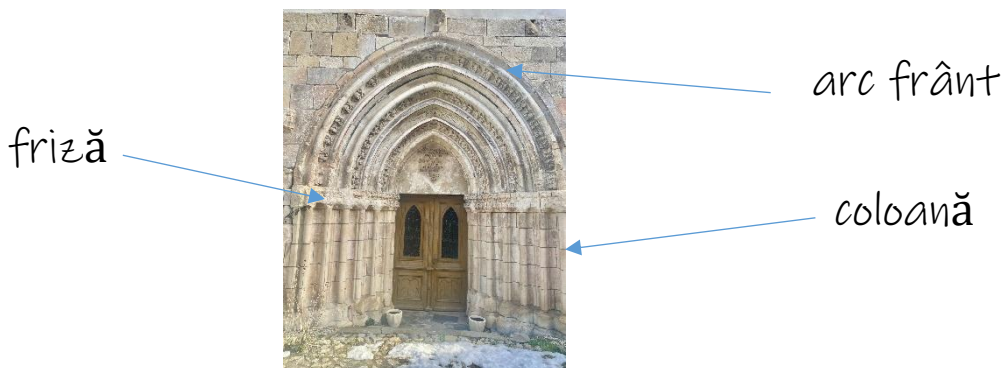
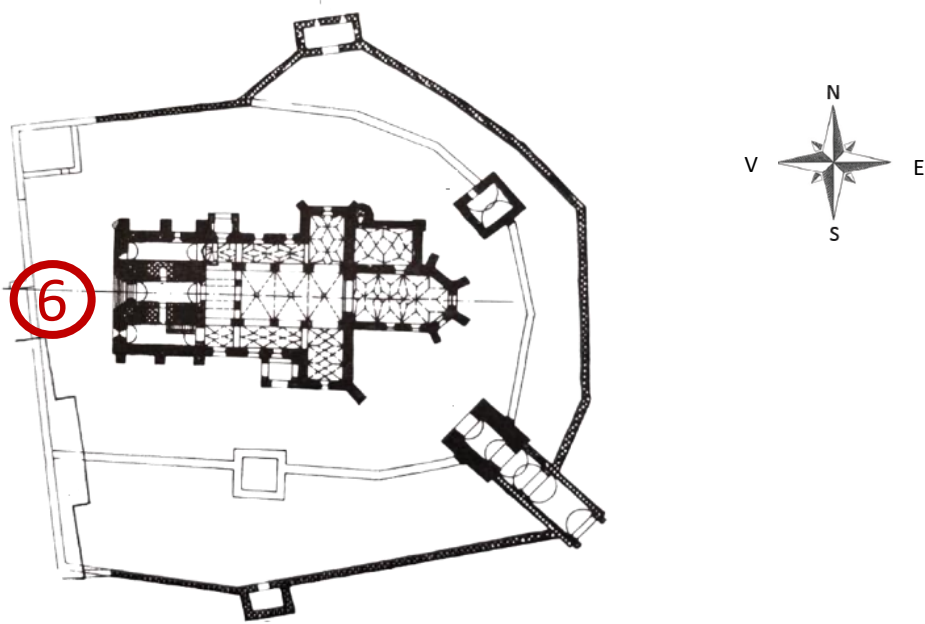
Poate puțin mai mult  
ca azi



Nu cred



Întoarceți acum privirea spre frumos portal din piatră, bogat ornamentat.



Observați cu atenție ornamentele aflate pe arcele și friza portalului.

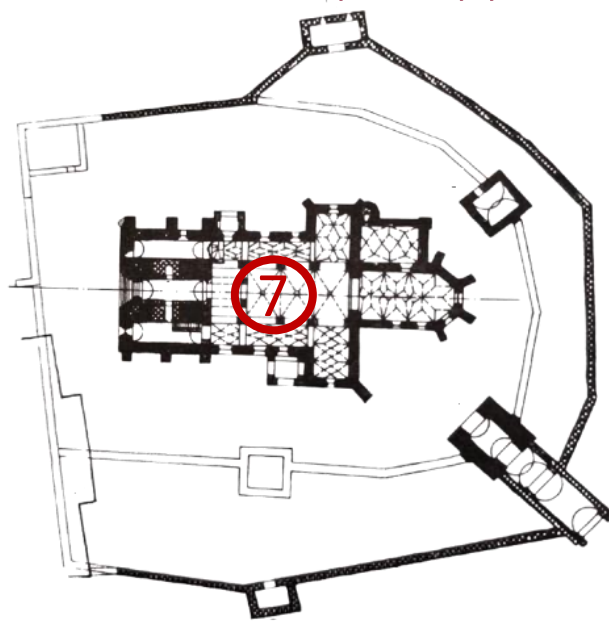
Aceste ornamente sugerează ocupația principală a sătenilor din Ațel. Care credeți că era aceasta?

Creșterea animalelor

Prelucrarea pieilor

Viticultura  
(cultivarea vițelor de vie)

Intrați în biserică și înaintați până în mijlocul navei. Priviți în jurul vostru câteva secunde și simțiți răcoarea pe piele.



Observați rândurile de bănci, așezate ordonat.

În bisericile fortificate, locurile în care stăteau sătenii nu erau alese la întâmplare – ba chiar reflectau foarte clar ordinea socială din comunitate. Bărbații stăteau separat de femei, iar tinerii ocupau locurile de la etaj.



Priviți în sus, pe latura nordică a navei și observați un balcon din lemn. Acesta se numește **galerie**.

Ce rol credeți că avea?



Ascunzătoare  
pentru copii



Loc de șezut



Loc de  
depozitare

**Galeriile din lemn** au fost adăugate pentru a mări spațiul interior, odată cu creșterea comunității, pentru a oferi mai mult loc sătenilor în timpul slujbelor. Aici stăteau tinerii.



Priviți spre peretele sudic al navei și observați o construcție suspendată, numită **amvon**, cu un mic acoperiș bogat ornamentat.



Din ce material credeți că este realizat amvonul?



piatră



lemn



metal

De ce credeți că este suspendat?



Pentru a fi mai vizibil



Pentru a arăta mai interesant



Din lipsa spațiului în navă

Din **amvon**, preotul (bărbat sau femeie) citește Evanghelia. În biserica evanghelică, preoții pot fi și femei.



Ce pasăre observați sub capacul amvonului?



O barză



Un porumbel



O rândunică

Ce credeți că simbolizează aceasta?



Iubirea



Pacea



Natura



Priviți acum în stânga, pe peretele nordic și observați o tăblie cu plăcuțe numerotate.

Din ce material credeți că este construită?



Tăblițele cu numere indică numărul cântecului din **cartea de cântări** (germ. *Gesangbuch*), pe care sătenii le cântau în timpul slujbei. În felul acesta știau mereu ce cântec urmează.



Întoarceți privirea spre corul bisericii și observați un obiect din piatră, acoperit, amplasat la intrarea în zona corului.

Ce rol credeți că avea acesta?

Era folosit la botez

Era folosit ca suport pentru cartea de cântări

Era folosit ca obiect decorativ

**Cristelnița** este un vas special, realizat din lemn sau piatră și este folosită de preot într-un moment special: botezul.



Priviți acum altarul bogat ornamentat.

Câte figuri de îngerî încadrează altarul?

Ce fruct este reprezentat în ornamentele altarului?

strugure

măr

pară

Întoarceți privirea spre peretele sudic al corului, adică în dreapta altarului și observați o nișă frumos încadrată arhitectural.

Ce rol credeți că avea această nișă?



Loc de șezut



Loc pentru așezat lucruri



O fostă fereastră

**Sedilia** este o construcție din piatră, care este un loc de șezut, în dreapta altarului. Acolo stăteau **preotul și ajutoarele lui**, atunci când nu predicau în timpul slujbei.



Priviți acum în dreapta sediliei și observați două bănci înalte, cu spătar.

Câte persoane aveau loc în aceste bănci?

Aceste bănci se numesc **strane** și aici stăteau cele mai importante persoane din comunitate. Sunt piese de mobilier foarte valoroase și, unele dintre ele, bogat ornamentate.



Priviți acum spre peretele nordic al corului, adică în stânga altarului și observați o ușă.

Ce se află în spatele acesteia?



Un depozit



O cameră pentru preot



O ascunzătoare

**Sacristia** era loc de refugiu temporar, pe timp de asediu; loc de păstrat obiectele de valoare ale comunității și locul în care preotul se pregătea pentru slujbă.



Întoarceți-vă cu spatele spre altar și priviți nava bisericii.



Cum credeți că ies sunetele, când organiștii cântă la orga în timpul slujbelor sau concertelor?

- Cu ajutorul aerului care trece prin tuburi
- Cu ajutorul unor clapete care bat tuburile
- Prin vibrația tuburilor

**Orga** este un instrument muzical foarte mare, alcătuit din mai multe tuburi prin care trece aer. Când **organistul** apasă clapele de la claviatură (ca la un pian), aerul este împins în tuburi și produce sunete puternice și grave. De aceea orga este denumită și „**regina instrumentelor muzicale**”.



Faceți câțiva pași spre ieșirea din biserică și opriți-vă în dreptul ultimului stâlp de pe partea stângă. Observați că are o nișă integrată în partea de jos. Aceasta se numește **nișă pentru apă sfințită**.

Cum credeți că era folosită?

- Pentru stingerea lumânărilor
- Pentru purificarea simbolică la intrarea în biserică
- Pentru flori ca să nu se usuce



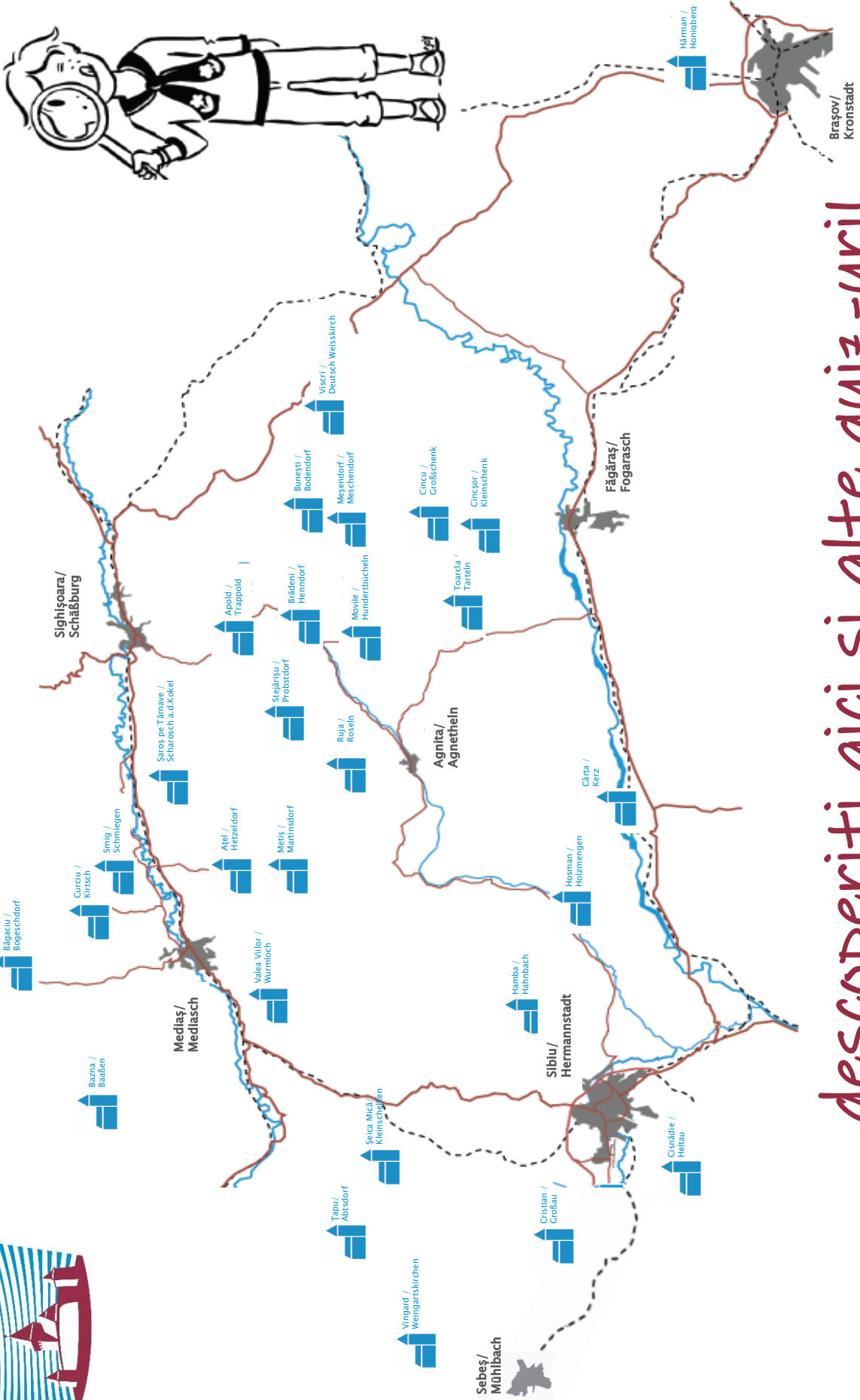
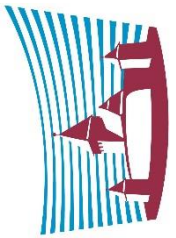
Ați răspuns la toate întrebările quiz-ului nostru.

**FELICITĂRI!**

Tocmai v-ați îmbogățit cu  
o nouă experiență!

Sperăm că v-a plăcut quiz-ul  
nostru și vă invităm să  
descoperiți  
și alte biserici fortificate din  
Transilvania.  
Vă așteptăm cu drag și cu  
experiențe noi!





... descoperiti aici si alte quiz-uri!

Băgaciu /  
Bogschdorf

Bazna /  
Bañen

Sighisoara /  
Schäßburg

Medias /  
Mediasch

Saros pe Târnava /  
Scharosch a.d. Adkel

Apold /  
Trappold

Vălea Vilor /  
Würrmloch

Atel /  
Hetzelndorf

Băstani /  
Haindorf

Bunesti /  
Bösendorf

Viscri /  
Deutsch Weisskirch

Meis /  
Mairisdorf

Stărușu /  
Probstdorf

Mesendorf /  
Meschendorf

Circu /  
Größschenk

Circsor /  
Kleinschenk

Ruja /  
Rosen

Novile /  
Hunderbücheln

Toardia /  
Tarteln

Făgăraș /  
Fogarasch

Hărman /  
Hornberg

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mare /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Brașov /  
Kronstadt

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Șeica Mică /  
Kleinschellen

Brașov /  
Kronstadt